

Sámi logut

Duogáš sámi statistihkkii ja kommentárat SSB fásta tabeallaide

Christian Sørlien Molstad
Statistihkalaš guovddášdoaimmahat (SSB)

Čoahkkáigeassu

Dát artihkal ovdanbuktá oasi Statihkalaš guovddášdoaimmahaga (SSB) deháleamos statistihkain sámi diliid birra. Dáid statistihkaid vuođđun lea eanas, muhto ii ollásit, Sámedikki Ealáhusovddideami doarjjadoaibmaguovlu, nu gohčoduvvon SED-guovlu. Go daid geahčča ovttas, de dat muitalit sámi diliid birra Norggas, vaikko leat ge ráddjejuvvon dieđut.

Álggus 2026:s ásse 53 208 olbmo SED-guovllus. Guovllus vuhtto sihke unnán ja bieđggus ássan. Go buohtastahttá muđui Davvi-Norggain davábealde Sáltoduoddara, de barget eambbosat vuođđoealáhusain, industriijas ja huksemis. Oahppo- ja dienasdássi lea maid unnit. Eanet oahppit vázzet fidnofágalaš prográmmain joatkkaskuvladásis, ja muđui leat unnit olbmuin oahppu allaskuvla- ja universitehtadásis go muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara.

Artihkal ovdanbuktá maid buohtastahtti analysa SED-guovllu álbmotovdáneamis gitta 1990 rájes go buohtastahttá eará guovlluiguin Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara. Gitta 90-logu álggu rájes lea olmmošlohku njiedjan 18,3 proseanttain SED-guovllus. Seammás oaidnit ahte leat oalle stuora erohusat báikkálaš ja guvllolaš dásis. Báikkálaš ja guvllolaš urbaniserenproseassat váikkuhit muhtun muddui ovdáneami. Sihke SED-guovllus ja dan olggobealde vuohttit ahte čoahkkebáikkit sturrot dahje ahte olmmošlohku dain bissu oalle dássedit, seammás go bieđggus ássanguovlluin unnu olmmošlohku. Olu riddosuohkaniin oaidnit eambbo oppalaš olmmošlohkonjiedjama, sihke bieđggus ássanguovlluin ja čoahkkebáikkiin. Lea lunddolaš čatnat dán ovdáneami guolástanealáhusa rievdamiidda, mat leat dagahan ahte leat nohkan olbmot olu guollebivdohápmaniin.

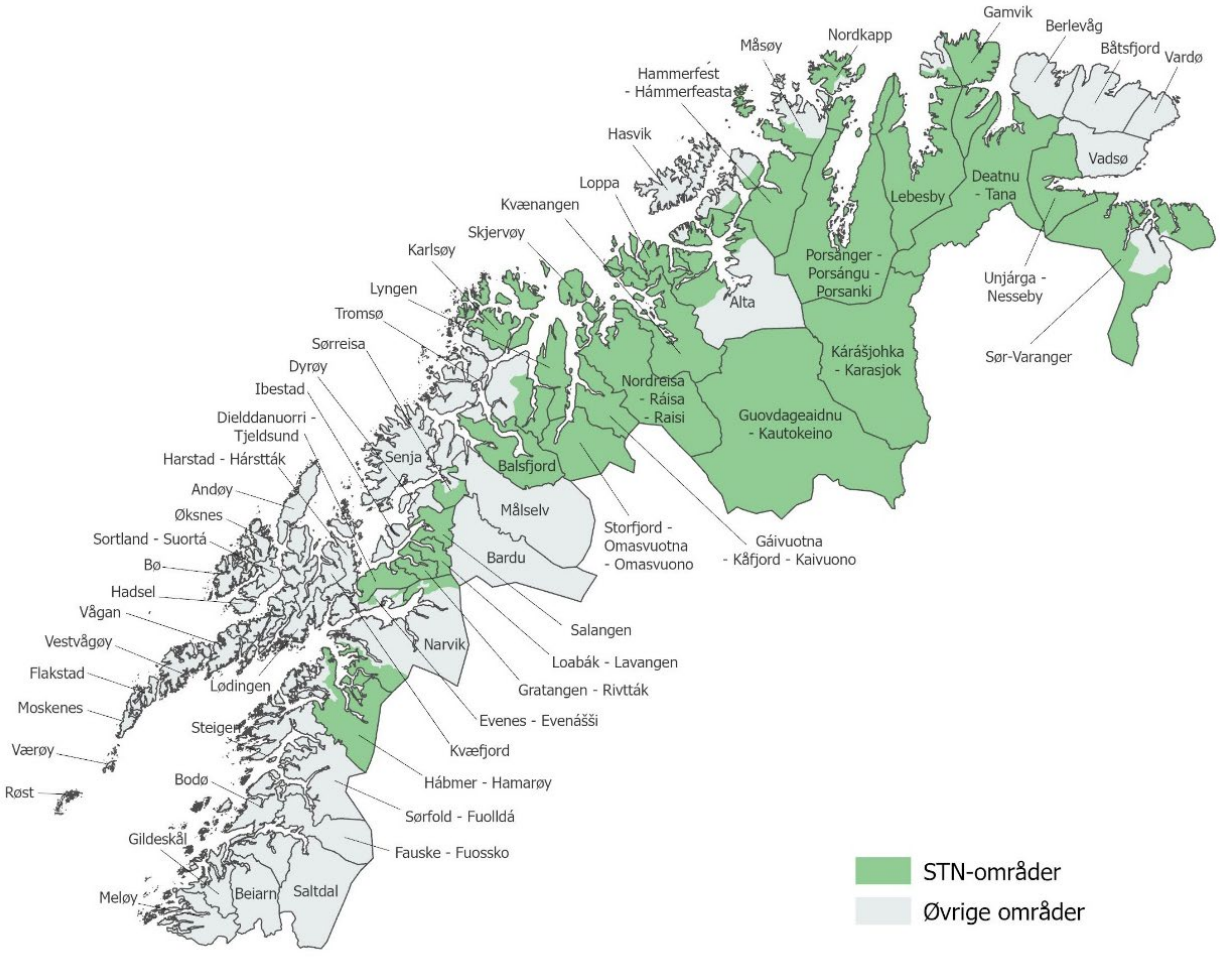
Statistihkka mii gullá sámegillii ii čuovo SED-juohkima. Artihkkalis ovdanbuktojuvvojit logut golmma dásis: mánáidgárddi, vuođđoskuvlla ja joatkkaskuvlla dásis, ja maiddái iešdieđihuvvon sámegielgelbbolašvuođa vuođul álbmotregistaris. Mii oaidnit earret eará ahte davvisámegiella lea dábáleamos, sihke vuosttaš- ja nubbigiellan vuođđoskuvllas ja sin searvvis guđet leat dieđihan sámegielgelbbolašvuođa álbmotregistarii.

Eanandoallodirektoráhta boazologut čájehit ahte boazolohku lea leamašan oalle dásset gitta gaskkamutto 2010-logu rájes, go boazolohku unniduvvui birrasiid 15 proseanttain go buohtastahttá ovdalaš jagiiguin.

6.1 SED-guovllu birra

Dál eai leat SSB:s dieđut maid vuođul sáhttet earuhit sápmelaččaid sis guđet eai leat sápmelaččat álbmogis. SSB atná dan dihte geográfalaš vuolggasaji stuora osiide sámi diliid statistihkaide: *Sámedikki Ealáhusovddideami doarjjadoaibmaguovlu* (SED-guovlu). Guovlu lea ollislaččat Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara (Figuvra 1), ja dat lea dálá viidodaga ožžon máŋggaid viiddidemiid bokte dan rájes go ásahuvvui vuosttažin[1] 1975:s (Nygaard & Kårtveit, 2019, s. 5–6). Logut ja analysat mat ovdanbuktojuvvojit dán artihkkalis mat atnet SED-guovllu vuođđun, atnet dan dálá viidodaga vuođđun, maiddái maŋosguvlui áiggis. Dat guoská maid loguide mat leat statistihkkatabeallain mat leat mielde.

Figuvra 1. Davvi-Norga Sáltoduoddara davábealde, SED-guovllut ja eará guovllut

Gáldu: Álbmotstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

[1] *Guovddáš sámi ássanguovlluid ovdánahttinfoanda*, mii maŋŋel šattai *Sámi ovdánahttinfoandan* (SOF), gulle álggos dušše vihtta suohkana: Kárášjohka, Guovdageaidnu, Unjárga, Porsáŋgu ja Deatnu.

Maid de muitala statistihkka SED-guovllu vuođul midjiide sámi diliid birra? Nu go lea digaštallojuvvon artihkkaliin ovdalaš *Sámi logut muitalit* -almmuhemiin, dahká geográfalaš vuođđu sámi statistihkkii mearkkašahtti hástalusaid dasa movt statistihkaid dulko (Molstad, 2025; Molstad & Sønstebø, 2024; Severeide, 2008). Vuosttažettiin orrot olu sápmelaččat SED-guovllu olggobealde. Dan oaidnit earret eará das movt sii guđet leat dieđihuvvon Sámedikki jienastuslohkui leat lávdan geográfalaččat. Jienastuslogu analysat leat čájehan ahte urbána suohkanat olggobeale dan guovllu, nu go Romsa ja Áltá, dahket dál daid stuorámus guovddážiid jienastuslogus. Gitta 2010-logu loahpa rádjái lei nu ahte suohkaniin nu go Guovdageainnus ja Kárášjogas ledje eanemus olbmot dieđihuvvon jienastuslohkui (Berg-Nordlie, 2023).[2] Dasa lassin leat dan guokte maŋemus logijagi lassánan dieđiheamit jienastuslohkui eanemusat Lulli-Norgga válgabiirres, nu ahte dat válgabiire lea dál dat stuorimus riikkas (Risberg & Kleven, 2025).

Seammás fátmmasta SED-guovllu statistihkka olu olbmuid geat eai leat sápmelaččat. Ii-sámi álbmot SED-guovllus ii fátmmas dušše majoritehtaálbmoga dahje našuvnnalaš minoritehtaid, muhto maiddái (ii-sámi) sisafárrejeddjiid.[3] Analysain álbmotovdáneamis áiggiid čađa lea diet maŋemus ášši vejolaččat dehálaš čuokkis: sisafárren lea maŋemus jagiid leamašan veahkkin bisseheame dan guhkit áiggi olmmošlohkounnuma SED-guovllus ja boahtá jáhkkimis boahtteáiggis maid veahkkin hehttet unnuma, dasa mii máhccat maŋŋeleappos dán artihkkalis.

Seammás sáhttá geográfalaš lahkoneamis leat dihto ulbmil. Álbmotlohkamiid, vearroolmmošloguin ja eará almmolaš gálduid vuođul 1700-logu rájes ja ovddosguvlui oaivvildit dutkit ahte sáhttet oaidnit Davvi-Romssas ja Finnmárkkus sámi eanetlogu álbmotlogu dáfus, go sápmelaččat dáid guovlluin leat dahkan čielga eanetlogu, dahje unnimusat goit, stuora oasi álbmogis (Andresen et al., 2021, s. 33–50). Dat ii mearkkaš liikká dan ahte guovlluin olggobealde dán riikkaoasi eai leat, ja ahte eai leat leamašan, mearkkašahtti stuora sámi álbmot. Guovllut mat lohkkojuvvojit sápmelaččaid ruoktun, Sápmin, manná gitta Divre rádjái (Berg-Nordlie, 2026). Dat ahte sámi álbmot orru biđgosit ja ahte dakkár guovlluin gos árbevirolaččat leat leamašan olu sápmelaččat maiddái gávdnojit olbmot geat eai leat sápmelaččat, leat daid ákkaid searvvis man dihte Sámediggi sámi iešmearrideami orgánan lea hábmejuvvon sihke territoriealla ja eai-territoriealla ješvuođaiguin (Josefsen & Saglie, 2024).

Mii sáhttit čoahkkáigeassit dainna konklušuvnnain ahte ii leat riekta atnit daid minstariid maid oaidnit statistihkaid bokte SED-guovllu birra speajalin mii čájeha sápmelaččaid ješvuođaid joavkun dahje "sámi guovlluin" oppalaččat. Dan sadjái

[2] Berg-Nordlie anii vuolggasadjin Sámedikki jienastuslisttu gitta 2021 rádjái. Logut SSB Sámediggeválggaid statistihkat čájehit ahte Romsa ja Áltá maiddái 2025:s ledje dat suohkanat main eanemusat ledje mielde jienastuslisttus (SSB 2026b).

[3] Maiddái sápmelaččat sáhttet leat sisafárrejeaddjit: sihke Ruotas, Suomas ja Ruoššas leat sámi álbmogat. Olbmot guđiin lea sámi duogáš ja guđet leat riegádan olgoriikkas ja guđiin leat váhnemat riegádan olgoriikkas, sihke diein riikkain ja eará riikkain olggobeale Norgga, lohkkojuvvojit sisafárrejeaddjin álbmotstatistihkas seamma ládje go ii-sámi sisafárrejeaddjit.

berre statistihkka baicca dulkojuvvot danin ahte mihtidit álbmoga (ovdánan)iešvuođaid guovlluin mat leat árbevirolaš davvisámi giellaguovlluin, vuosttažettiin (muhto ii dušše) Davvi-Romssas ja Finnmárkkus.

Okta vuohki mii boahtá adnot dalle go lea vejolaš dán artihkkalis lea ahte cuvket loguid unnibun báikkálaš dásis ja analyseret ja buohtastahttit iešvuođaid suohkandásis. Dat diehttelasat ii čoavdde dan hástalusa ahte dat kategoriijat (guovllut) maid atnit eai čuovo čearddalaš earuhanlinjjáid, eai indiviida eai ge geográfalaš dásis, muhto dat sáhttet liikká buktit veaháš eanet konteavstta analysaide.

6.2 SED-guovllu ja dan álbmoga dovdomearkkat

6.2.1 Unnán ássit ja bieđggus ássan, …

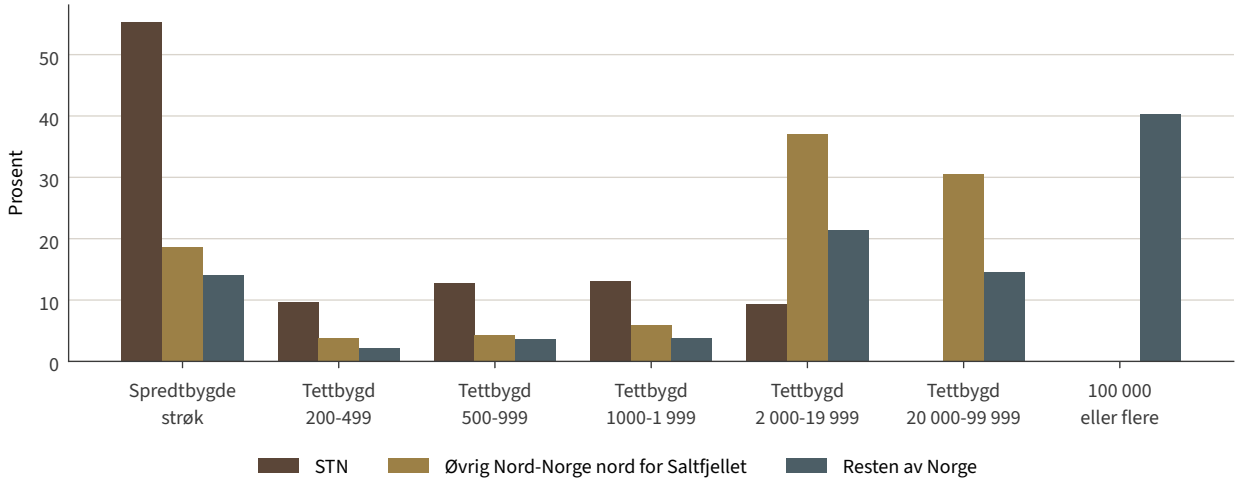
2026 álggus ledje SED-guovllus 53 208 ássi. Dat lei 135 olbmo eanet, dahje 0,3 proseantta, eanet go jagi ovdal. Guovllus lea álbmotovdáneapmi maŋemus golbma jagi leamašan oalle stabiila ja lea hui veaháš lassánan, mii vuosttažettiin lea eanet sisafárrema dihte. Nu go mii oaidnit boahtte oassekapihttalis, mas geahččat olmmošlogu guhkesáiggi ovdáneami, de dat orru leamen spiehkasteapmi dan tendeanssas ahte álbmotlohku jámma unnu áiggi badjel.

SED-guovlu fátmmasta stuora areála. Olu stuora suohkanat, nu go riikka golbma stuorámus suohkana, Kárášjohka, Guovdageaidnu ja Porsáŋgu, ja dat viđat stuorámus, Deatnu (Statistihkalaš guovddášdoaimmahat, 2026a) leat ollásit dan guovllu siskkobealde. Oppalaččat gokčá SED-guovlu 17 proseantta Norgga areálas. Jus dan guovllus livčče nu olu ássit go mii vástida dan oassái areálas, de livčče das leamašan 970 000 ássi. Dan sadjái dahká ássiidlohku sullii ovtta proseantta riikka álbmogis.

Maiddái dan riikkaoasi ektui (Davvi-Norgga davábealde Sáltoduoddara) leat SED-guovllus oalle unnán ássit. SED-guovlu dahká measta guokte goalmmádasoasi (59 proseantta) Davvi-Norgga areálas davábealde Sáltoduoddara. Álbmotlogu ektui orrot liikká dušše 13 proseantta álbmogis davábealde Sáltoduoddara SED-guovllus. Guovllus leat unnán ássit areála ektui: go eará báikkiin Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara orrot gaskamearálaččat ovcci olbmo juohke njealjehaskilomehteris, de orru dušše okta olmmoš juohke njealjehaskilomehteris SED-guovllus.

Dat oasit muitalit unnán dan birra man bieđgguid ássamat leat. Prinsihpas sáhttá muhtun guovllus leat oalle unnán ássit, muhto dat orrot hui čoahkis muhtun čoahkkebáikkiin. Nu ii leat SED-guovllus. Nu go oaidnit Figuvrras 2, de orrot badjel bealli (55 proseanta) SED-guovllu olbmuin bieđggus ássanguovlluin, dan ektui go muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara ja muđui riikkas leat 19 ja 14 proseantta. Ii leat oktage stuorit čoahkkebáiki SED-guovllus, ja veaháš unnit go goalmmádas oassi orru čoahkkebáikkiin main leat unnimusat 20 000 ássi muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara. Dan vuođul sáhttit konkluderet ahte SED-guovllus eai dušše leat unnán ássit, muhto sii maiddái orrot bieđgguid.

Figuvra 2. Álbmot SED-guovllus, eará guovlluin Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara ja muđui Norggas, 1.1.2026, ássanguovlluid mielde vuođđobiiredásis, proseanta [4]

Gáldu: Álbmotstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

Ássanguovllut SSB statistihkas

SSB statistihkas adnojuvvojit ássanguovllut oktasašnamahussan bieđggus ássanguovlluide ja čoahkkeássanguovlluide. Ássanguovllut atnet vuolggasadjin čoahkkebáikemeroštallama, ja earuhit čoahkkeássanguovlluid ja bieđggus ássanguovlluid. Čoahkkeássanguovllut leat guovllut gos leat čoahkkebáikkit, ja bieđggus ássanguovllut leat buot guovllut olggobealde (Statistihkalaš guovddášdoaimmahat, 2025). Loguin maid mii ovdanbuktit dán artihkkalis, leat mii atnán dan dábáleamos (modála) ássanguovllu dan vuođđobiirres gos olbmot orrot. Vuođđobiire lea geográfalaš ovttadat vuolit dásis go gielda, mii adno go čielggada ja ovdanbuktá regionála statistihka. Dat mearkkaša ahte ii leat olbmo iežas ássanguovlu mii lea vuođđun dan statistihkkii maid mii ovdanbuktit, muhto baicca dat ássanguovlu gosa eanemus olbmot dan seamma vuođđobiirres orrot. Eanas dáhpáhusain lea dat seamma ássanguovlu gos olmmoš ieš orru, ja go ovdanbuktit bohtosiid de áigut gohčodit dan olbmo ássanguovlun.

6.2.2 … eambbosat bargguin vuođđoealáhusain, industriijain ja huksemis ja rusttegiin, …

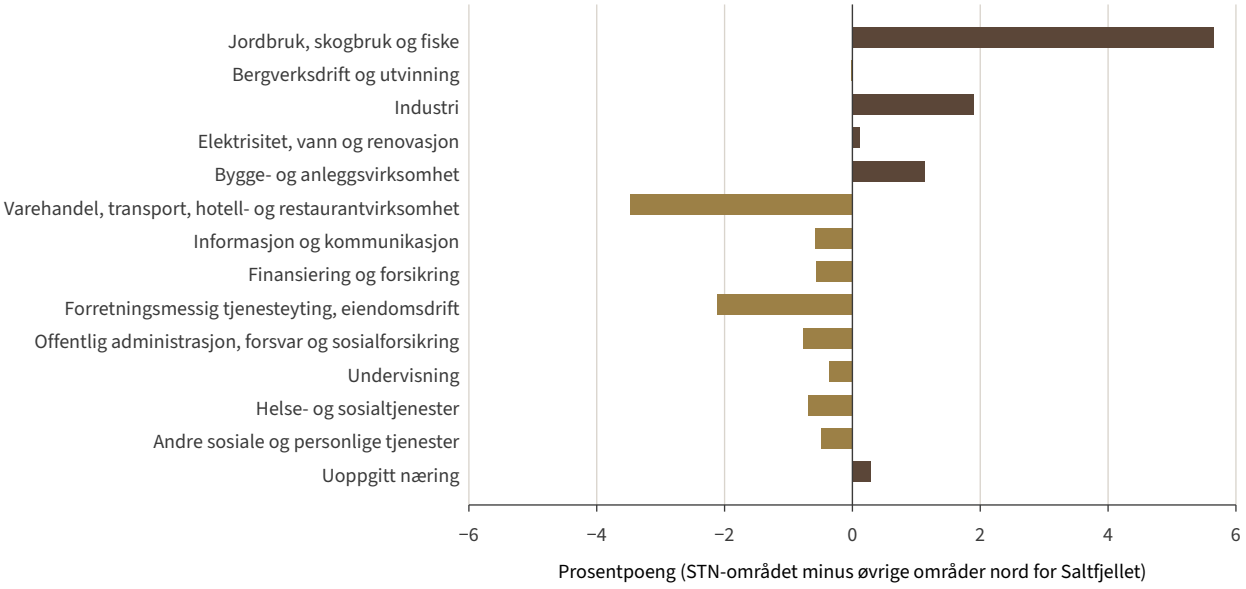
Álbmotčoahkkáibidju ja ealáhusstruktuvra SED-guovllus čájeha oalle stuora muddui ahte guovllus leat olu bieđggus ássanguovllut. Leat ovdamearkka dihte čielgasit eambbosat geat barget vuođđoealáhusain go muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara (Figuvra 3). Logi proseantta álbmogis geat leat bargguin ja leat gaskkal 15 ja 74 jagi barget eanandoaluin (dasa gullá maid boazodoallu), vuovdedoaluin ja/dahje guolástemiin, riikkaoasis muđui lea njeallje proseantta. Leat maid oalle olu eambbosat geat barget industriijas ja huksen- ja rusttetdoaimmain SED-guovllus go muđui dan guovllus.

Seammás barget unnibut bálvalusealáhusain. Dat guoská erenoamážit gálvogávpái, fievrredeapmái, hotealla- ja restoráŋŋadoibmii ja fitnodatlaš bálvalussii ja opmodatdoibmii. Liikká leat

[4] Logut váldet vuolggasadjin daid dábáleamos (daid modála) ássanguovlluid dan vuođđobiirres gos dat olbmot orrot.

bálvalusealáhusain dat gos eatnasat leat barggus, maiddái SED-guovllus: 17 ja 24 proseantta barget gálvogávppiin, fievrridemiin, hotealla- ja restoráŋŋadoaimmas ja dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusas tabealla 6.11.

Figuvra 3. Olbmot bargguin 15–74-jahkásaččat, ealáhusaid mielde, proseanttaid mielde erohus SED-guovllu ja eará guovlluid gaskka davábealde Sáltoduoddaris, 4. kvartála 2023

Gáldu: Barggolašvuođastatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat

6.2.3 … ja muđui unnit oahppo- ja bálkádássi

Ahte SED-guovlu lea bieđggus ássanguovlu, gos oallugat barget vuođđoealáhusain, industriijas, huksemis ja rusttegiin, dan oaidnit maiddái oahppo- ja bálkádásis. Sullii njealjádasoasis, 26 proseanttas, álbmogis dan guovllus lea universitehta- ja allaskuvladásis oahppu. Dát lea logi proseantačuoggá unnit go muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara. Seammás leat eambbosat SED-guovllus geain lea vuođđoskuvla alimus gárvejuvvon oahppu, 32 proseantta riikkaoasi 25 proseantta ektui.

Mii oaidnit maid ahte veaháš unnit oahppit SED-guovllus gárvejit joatkkaskuvlla normerejuvvon áiggis ohppiid ektui eará guovlluin davábealde Sáltoduoddara, 64 proseantta 67 proseantta ektui (Figuvra 4). Dat speadjalastá jáhkkimis dan ahte oahppit SED-guovllus váldet eambbo fidnofágaid go eará guovlluin Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara. SED-guovllus váldet 61 proseantta ohppiin fidnofágaprográmmas, ja eará guovlluin Sáltoduoddara davábealde váldet dušše 50 proseantta ohppiin dan seamma (tabealla 1). Oppalaččat čađahit unnit fidnofágalaš oahppit skuvlavázzima normerejuvvon áiggis go ohppiin geat čuvvot studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaid. 51 proseantta ja 49 proseantta ohppiin geat čađahedje fidnofágalaš oahpposuorggi SED-guovllus ja eará guovlluin davábealde

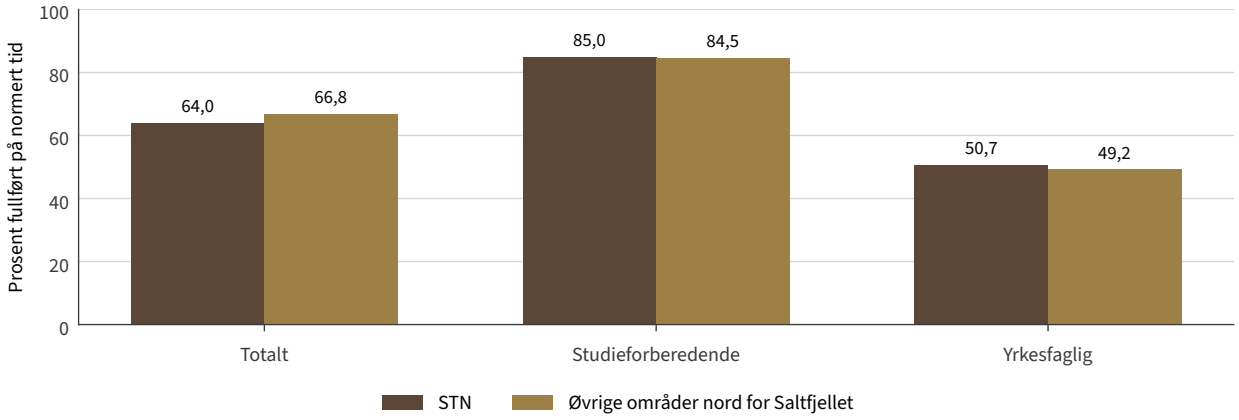
Sáltoduoddara, leat čađahan normerejuvvon áiggis. Čađahanproseanta ohppiid gaskkas studerenráhkkanahtti prográmmas lei fas 85 proseanta sihke siskkobealde ja olggobealde SED-guovllu. Maiddái riikkadásis leat minstarat seammalágánat, ja leat čielgasit eambbogat geat čađahit joatkkaskuvlaoahpu sin gaskkas geat váldet studerenráhkkanahtti prográmma (Statistihkalaš guovddášdoaimmahat, 2026d).

Tabealla 1 Oahppit mat vuohččan álge joatkkaskuvlii vuosttaš jahkái 2019 čavčča, oahppoprográmma mielde. Lohku ja proseanta

	Oppalaččat	Studerenráhk-kanahtti	Fidnofágat	Studerenráhkkanahtti., proseanta	Fidnofágat, proseanta
SED	598	233	365	39,0	61,0
Eará guovllut S. davábealde	4 232	2 106	2 126	49,8	50,2

Gáldu: Oahpahusstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat

Figuvra 4. Oahppit mat vuohččan álge joatkkaskuvlii vuosttaš ceahkkái 2019 čavčča, olahuvvon dási mielde joatkkaskuvlaoahpus vihtta/guhtta jagi maŋŋel, oahppoprográmma ja sohkabealli. Proseanta

Gáldu: Oahpahusstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat

Dienasdássi SED-guovllus lea oppalaččat unnit go muđui dan riikkaoasis ja muđui riikkas oppalaččat. SED-guovllus lei 2024:s gaskamearálaš bruttoboahtu 533 000 ruvnno (tabealla 6.12), mii vástidii dušše 90 proseantta gaskamearálaš sisabohtui dain eará osiin Davvi-Norgga davábealde Sáltoduoddara ja 86 proseantta riikkas ollislaččat. Mii oaidnit maiddái ahte penšuvdnasisaboađut ja ealáhussisaboađut dahket stuorát oasi bruttoboađus go maid muđui dahket muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara ja riikkas ollislaččat. Dat lea nu go vurdojuvvon guovlluin main lea stuorát oassi álbmogis vuorrasat ja gos eambbosat barget vuođđoealáhusaiguin.

6.3 Álbmotovdáneapmi 1990 rájes: stuora báikkálaš ja guvllolaš erohusat

6.3.1 Oppalaš álbmotnjiedjan SED-guovlluin 1990 rájes

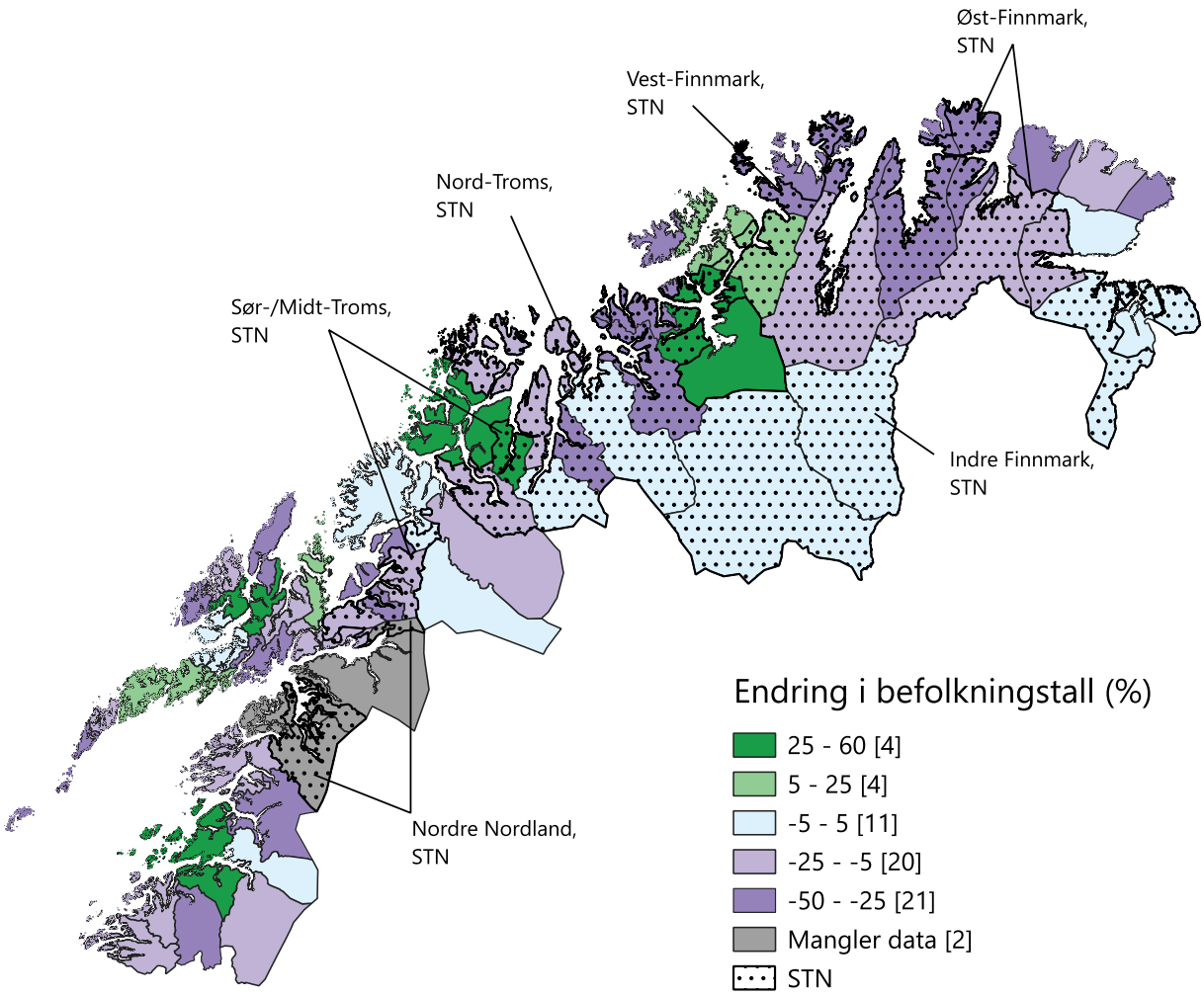
Mii leat oaidnán ahte SED-guovllus lea olmmošlohku lassánan daid maŋemus jagiid. Guhkit áiggi ektui lea liikká álbmotlohku guovllus unnon. 1990:s orro 65 147 olbmo doppe mii dán áiggi dahká SED-guovllu. Dan 36 jagis lea álbmotlohku dan rájes unnon 11 939 olbmuin, mii dahká 18 proseantta. Dat ii speadjalastte oppalaš álbmotlogu njiedjama Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara. Riikkaoasis oppalaččat lea álbmotlohku sturron sullii 380 606 olbmos 411 878 olbmui, mii lea 8 proseantta lassáneapmi. Nappo orru guovlluin mat gullet SED-guvlui leamašan earálágan álbmotovdáneapmi go muđui dan riikkaoasis oppalaččat.

Nu go beassat oaidnit de leat liikká oalle olu rievddadeamit SED-guovllu álbmotovdáneamis, mas muhtun guovlluin olmmošlohku lassána ja eará guovlluin ges unnu. Dán oassekapihttalis mii geahčadit dárkileappot SED-guovllu ovdáneami, sihke go buohtastahttit guovlluiguin muđui Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara ja maiddái go váldit vuhtii iešguđetlágan guovlluid ieš dan SED-guovllus.

6.3.2 Stuorimus álbmotnjiedjan Finnmárkku riddoguovlluin ja stuora čoahkkebáikkiid birra

Nu go oaidnit kárttas Figuvrras 5, de lea Davvi-Norgga, Sáltoduoddara davábealde, olmmošlohku ovdánan iešguđetge ládje daid maŋemus logijagiid. Dat guoská maid guovlluide mat gullet SED-guvlui. Oaidnit erenoamážit erohusa Davvi-Romssa guovlluin, gos olmmošlohku lea lassánan, ja guovlluin Finnmárkku rittus, gos olmmošlohku lea njiedjan lagabui 50 proseanttain dahje eambbo.

Figuvra 5. Olmmošlogu rievdan suohkandásis[5] 1990-2026, Davvi-Norga davábealde Sáltoduoddara, proseanttat

Gáldu: Álbmotstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

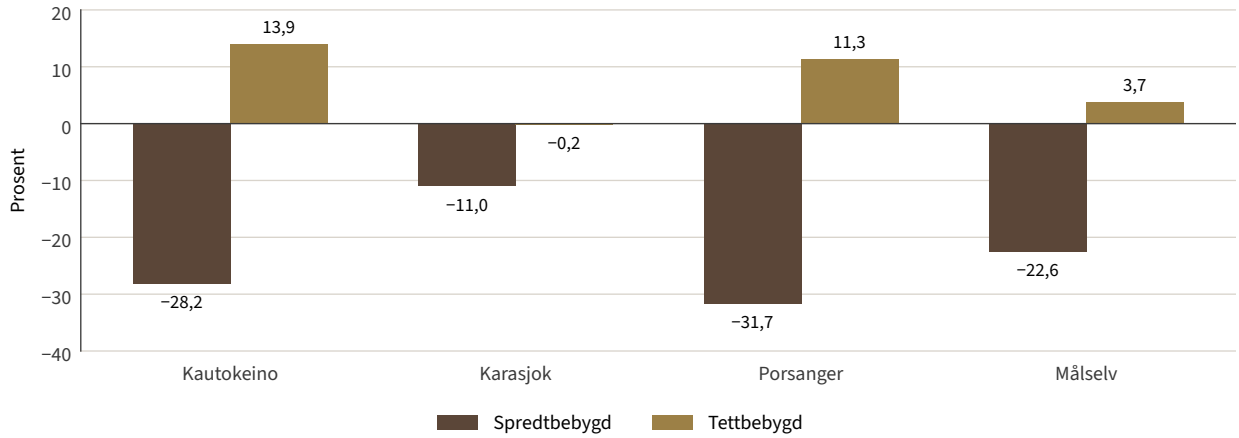
Daid suohkaniid searvvis SED-guovllus mat leat sturron leat Omasvuotna (okta proseanta), Ráisa (njeallje proseantta), ja oasit Evenáššis mat leat SED-guovllu siskkobealde (15 proseantta). Buot dát leat davimus oasis Romssas. Suohkaniin SED-guovllus Sis-Finnmárkkus, Guovdageainnus ja Kárášjogas, lea olmmošlohku oalle muddui unnui, guokte ja vihtta proseantta.

Álbmotnjiedjan lea stuorimus dain suohkaniin Finnmárkkus mat leat riddoguovlluin ja muhtun SED-guovlluin gávpotguovlluid birra. Erenoamážit leat Láhpis unnon olu ássit (50 proseantta) ja daid guovlluin čuovvovaš suohkaniin mat leat SED-guovllu siskkobealde: Davvesiida (37 proseantta), Áltá (48 proseantta), Romsa (54 proseantta) ja Muosát (63 proseantta).

[5] Suohkanat main leat stuora juohkimat ja rievdamat vuođđobiiredásis eai leat váldojuvvon mielde, dan dihte go dain suohkaniin lea váttis rehkenastit ovdalaš olmmošloguid. Dat guoská Áhkánjárgii ja Hábmerii, gos kárttas lea merkejuvvon ahte váilot dieđut.

Dat ahte álbmotovdáneapmi čuovvu iešguđetlágan ovdánantendeanssaid báikkálaččat ja regiovnnalaččat Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara, boahtá čielgasit ovdan go geahčča t movt ovdáneapmi lea suohkaniid siskkobealde. Máŋgga suohkanis, sihke siskkobealde ja olggobealde SED-guovllu, lea vuhtton báikkálaš urbaniserentreanda, go boaittobeale báikkit guorranit ja čoahkkebáikkit stuorrot dahje bissot dássedin seamma dásis Figuvra 6. Vel dain ge suohkaniin, gos olmmošlohku ii rievdda, dahje gos njiedjá, de čoahkkebáikkit sturrot. Okta ovdamearka lea Porsáŋgu, gos guovllut mat gullet Leavnnja čoahkkebáikái leat sturron, vaikko ássiidlohku suohkanis ollislaččat lea njiedjan 13 proseanttain maŋemus logijagiin.

Figuvra 6. Olmmošlogu rievdan[6] 1990-2026, suohkaniid ja ássanguovlluid mielde, proseanta

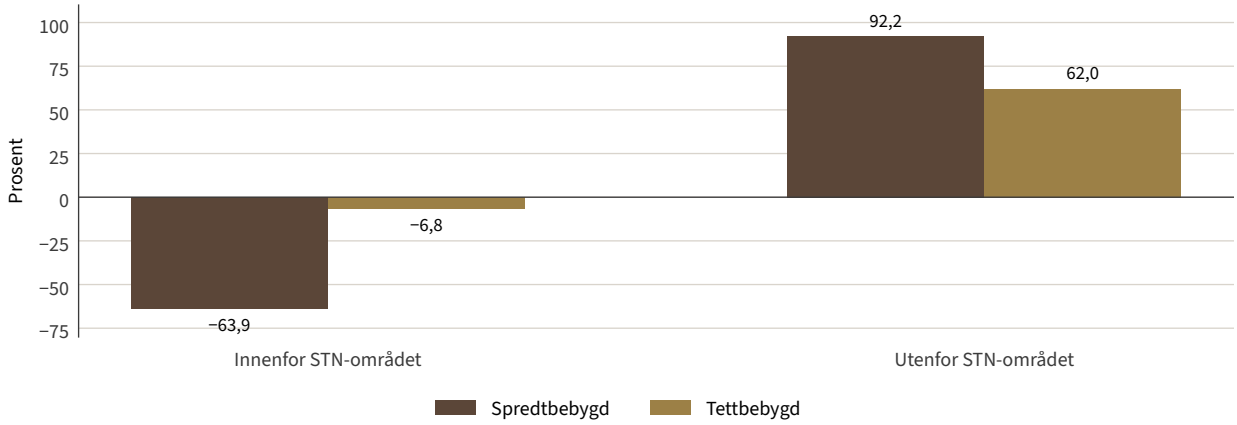
Gáldu: Álbmotstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

Álbmotovdáneapmi ii čuovo liikká buot oktavuođain dakkár sirrema gaskal bieđggus ássojuvvon ja čoahkis ássojuvvon guovlluid. Erenoamážit oaidnit dan Finnmárkku riddoguovlluin, gos olmmošlogu njiedjan, nugo namuhuvvon, lea leamaš erenoamáš garas. Ovdamearkan dasa gávdnat sihke siskkobealde SED-guovllu, nugo Láhpis ja Gáŋgaviikkas, ja olggobealde, nugo Báhcavuonas ja Bearalvákkis. Eanaš oassi dán guovtti suohkana álbmogis orrot čoahkkebáikkiin vuođđuduvvon guollebivdoháp maniidda, mat leat mannan maŋás 1900-logu gaskkamutto rájes gitta lohppii rievdamiid dihte mat dáhpáhuvve guolástanealáhusas (Aarsæther, 2019).

Muhtun suohkaniin Davvi-Norggas davábealde Sáltoduoddara leat ovdalaš bieđggus huksejuvvon guovllut vásihan stuora álbmotlassáneami. Erenoamáš čielga ovdamearka dasa leat oasit Álttá suohkanis (Figuvra 7). Lassáneapmi boahtá ovddemusat das go olmmošlohku obbalaččat lea lassánan ja go Áltá lea sturron daid maŋemus logijagiin. Nu go oaidnit, de ii leat dat fátmmastan guovlluid mat leat siskkobealde SED-guovllu Álttás, muhto olmmošlohku čoahkkebáikkiin SED-guovllus, Dálbmeluovtta birrasis, lea baicca leamaš oalle dásset go buohtastahttá boaittobeale guovlluiguin.

[6] Loguid vuođđun leat dat dábáleamos (modála) ássanguovllut vuođđobiiredásis 1990:s.

Figuvra 7. Olmmošlogu rievdan[7] Álttá suohkanis 1990-2026, ássanguovlluid ja vuođđobiirriid mielde SED-guovllu siskkobeale ja olggobeale, proseanta

Gáldu: Álbmotstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

6.3.3 SED-guovllu álbmotovdáneapmi lea máŋggaid proseassaid boađus

Dan bajit minstaris, mas leat stuora báikkálaš ja regionála variašuvnnat, vuhttojit leat máŋga fáktora vuođđun. Okta lea báikkálaš ja regionála urbaniserenproseassat. Lea tendeansa dasa ahte čoahkkebáikkiin lassána olmmošlohku dahje ahte lea oalle dássedis olmmošlohku, sihke siskkobealde ja olggobealde SED-guovllu. Muhtun stuora regionála gávpotguovlluin, nugo Álttás ja Romssas, lea stuora lassáneapmi. Nu go leat oaidnán, de lea jienastuslogu dieđiheddjiidlohku lassánan ollu dain gávpotsuohkaniin, ja mannan badjel dan logu mii lei dain ovdalaš stuorámus "sámi gávpogiin" Berg-Nordlie, 2023 (Sámedikki jienastuslohku dieđiheddjiid mielde lohkkon) Guovdageaidnu ja Kárášjohka. Dat lea olu dan dihte go ođđa joavkkut čálihuvvojit jienastuslohkui, muhto várra maiddái muhtin muddui dan dihte go sii geat leat juo jienastuslogus fárrejit dáidda suohkaniidda.

Go stuora oassi SED-guovllus lea bieđgguid huksejuvvon, de dat mearkkaša ahte guovlu ollislaččat gártá "boasttu beallái" dakkár urbaniserenproseassain, mas olbmot fárrejit guovddáš guovlluide.

Eará fáktor lea ealáhusstruktuvrraid rievdan, nu go namuhuvvon ovdáneapmi guolástanindustriijas. Go guolásteaddjit leat unnon, de lea maid riddoguovlluid bivdobáikkiin unnon olmmošlohku. Dat váikkuha sihke bieđggus huksejuvvon báikkiide ja čoahkkebáikkiide, ja guovlluide mat leat sihke siskkobealde ja olggobealde SED-guovllu.

Oppalaččat orru dasto álbmotovdáneapmi SED-guovllus máŋggabealat ja báikkálaš ja regionála diliin gitta.

6.4 Sámegiella

Dás mii ovdanbuktit sámegielaid loguid golmma dásis: mánáidgárddi, vuođđoskuvlla ja joatkkaskuvlla dásis. Dasa

[7] Loguid vuođđun leat dat dábáleamos (modála) ássanguovllut vuođđobiiredásis 1990:s.

lassin geahčadit maiddái iešdieđihuvvon sámegielgelbbolašvuođa álbmotregistaris.

6.4.1 Sámegiella mánáidgárddis ja skuvllas

2025:s ledje 802 máná oppalaččat 55 mánáidgárddis sámegielfálaldagain. Buot stuorimus oassi dáin mánáin, 668 (83 proseantta), ledje sámi mánáidgárddiin dahje sámi mánáidgárdeossodagain dáčča mánáidgárddiin. Earát, 134 máná, ledje dáčča mánáidgárddiin main lei earálágan sámi fálaldat.

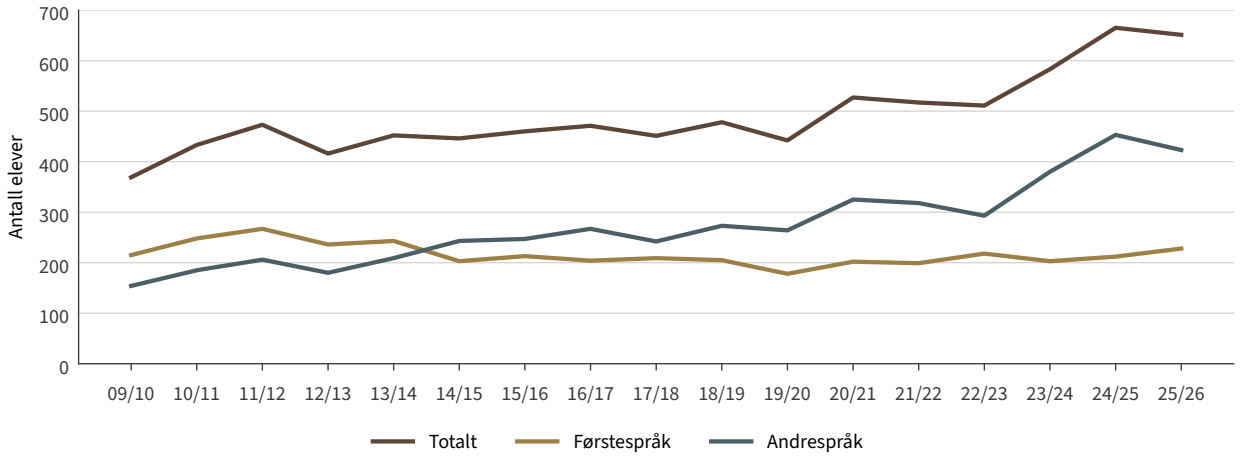
Loguin sámegielas vuođđoskuvllas earuhit ohppiid geain lei sámegiella oahpahusgiellan ja ohppiid geain lei sámegiella vuosttaš- dahje nubbingiellan. Vuosttaš joavku oažžu buot oahpahusa sámegillii, ja nubbi joavku fas oažžu oahpahusa sámegielas sierra fágan. Dát erohus refererejuvvo dávjá ohppiid gaskkas geain lea oahpahus sámegielas ja sámegillii (Øzerk & Somby, 2025). Skuvlajagi 2024/2025 ledje oktiibuot 908 oahppi geain lei oahpahus sámegillii, namalassii oahpahusvuohkin, mii lei sullii seamma lohku go jagi ovdal.

Seamma oahppijagis ledje oktiibuot 2 846 oahppi geain lei sámegieloahpahus juogo vuosttaš- dahje nubbingiellan vuođđoskuvllas. Dat ledje 70 eanet oahppi go jagi ovdal. Eatnasiin lei davvisámegiella vuosttaš- dahje nubbingiellan. Dušše golbma ja guokte proseantta sis geain lei sámegiella vuosttašgiellan lei julevsámegiella dahje lullisámegiella. Sis geain lei sámegiella nubbingiellan lei dat oassi mas lei julevsámegiella ja lullisámegiella stuorát, nappo logi ja čieža proseantta.

Ledje oktiibuot 651 oahppi joatkkaskuvllas geain lei sámegiella fágabiirres skuvlajagi 2025/2026. Dat leat veaháš unnit go jagi ovdal, muhto oppalaččat lea dat ohppiidlohku geain lea sámegiella lassánan mearkkašahtti 2010-logu álggu rájes. Nu go oaidnit Figuvrras 8, de boahtá lassáneapmi das go eanet joatkkaskuvlaohppiin lea sámegiella nubbingiellan: gaskamearálaččat lassánedje oahppit geain lea sámegiella nubbingiellan 49 proseanttain dan áigodagas.[8] Dat ohppiidlohku sis geain lea sámegiella vuosttašgiellan lea bisson oalle stabiilan áiggi badjel.

[8] Vuođđun loguide leat golbma jagi gaskamearit, áigodaga álggus ja loahpas.

Figuvra 8. Oahppit geain lea sámegiella fágabiirres joatkkaskuvllas, oppalaččat ja dan mielde lea go sámegiella vuosttaš- dahje nubbigiellan, lohku

Gáldu: Oahpahusdirektoráhtta. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

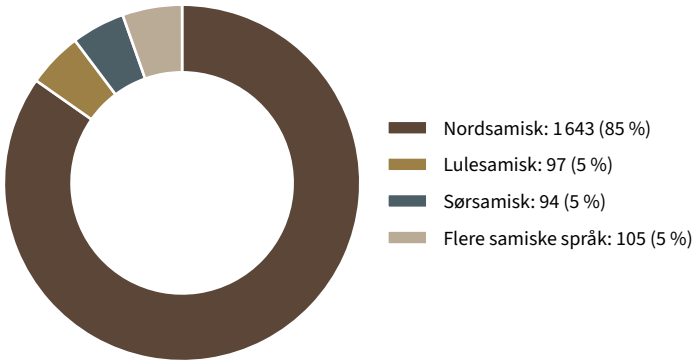
6.4.2 Sámi giellagelbbolašvuođa registreren Álbmotregistaris

Golggotmánu 22. beaivvi 2019 rájes lea leamašan vejolaš dieđihit iežas sámegielgelbbolašvuođa Álbmotregistarii. Lea leamašan vejolaš dieđihit gelbbolašvuođa eanet go ovtta sámegielas. Dássážii leat unnán olbmot válljen dieđihit iežaset sámegielgelbbolašvuođa, dan ektui go maid sáhttit jurddašit earret eará daid loguid mielde man oallugiin lea oahpahus sámegielas ja/dahje sámegillii skuvllas (geahča ovddit oassekapihttala). Suoidnemánu 2026 ledje oppalaččat 1 939 olbmo dieđihan iežaset gelbbolašvuođa ovtta dahje eanet sámegielain. Eatnasat sis, 70 proseantta, ledje dieđihan iežaset dan guokte vuosttaš jagi mielde, gitta 2021 loahpa rádjái. 2021 rájes leat unnit olbmot dieđihan dasa, gaskkal sullii 100 ja 200 olbmo juohke jagi.[9]

Sin gaskkas guđet leat registreren giellagelbbolašvuođa Álbmotregistarii leat áibbas čielgasit eatnasat, 85 proseantta, registreren gelbbolašvuođa dušše davvisámegielas (Figuvra 9). Logi proseantta leat registreren juogo julev- dahje lullisámegielas gelbbolašvuođa (vihtta proseantta goappásge). Dat eará olbmot, vihtta proseantta, leat dieđihan ahte sis lea máŋgga sámegielas gelbbolašvuohta. Buot eanemusat dán 105 olbmos, 96 proseantta, leat registreren gelbbolašvuođa davvisámegielas ja ovttas dahje goappaš dan guovtti eará sámegielas.

[9] Dás mii atnit vuolggasadjin olbmuid Álbmotregistaris geain lea registrerejuvvon sámegielgelbbolašvuohta suoidnemánu 2026. Vejolaš eretdieđiheamit ja jápmimat dahket ahte registrerejuvvon lohku juohke jagi ii čájet nu riekta dan oppalaš logi sis geat registrerejedje daid dihto jagiid.

Figuvra 9. Lohku man olu olbmot leat registrerejuvvon sámi giellagelbbolašvuođain Álbmotregistarii, suoidnemánu 2026, gielaid mielde

Gáldu: Álbmotstatistihkka. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat.

Nu go ovdal leat oaidnán (Molstad, 2025) de ii leat ahkečoahkkáibidju sin gaskkas guđet leat registreren giellagelbbolašvuođa dásset, daid nuoraid ahkejoavkkuid guvlui. Olles 42 proseantta lei ahkejoavku 25-39 jagi ja vuollelaš guokte goalmmádasoasi leat vuollel 40 jagi boarrásat. Maiddái sohkabeali dáfus ii ge leat dásset: nissonolbmot dahket stuorát oasi sis guđet leat registreren sámi giellagelbbolašvuođa, veaháš unni go guokte goalmmádasoasi.

Sáhttá leat miellagiddevaš buohtastahttit dan eahpedássedis ahke- ja sohkabealjoavkkuid juohkáseami eará joavkkuiguin mat eaktodáhtolaččat leat registreren iežaset sámi duogáža ja/dahje giela vuođul. Okta ovdamearka leat dieđihuvvon olbmot sámediggeválgga jienastuslohkui, mas 2025:s ledje sullii 25 700 olbmo. Oaidnit seammalágan, muhto unnit eanetlogu nissonolbmuin jienastuslogus, 51 proseantta 2025:s (Statistihkalaš guovddášdoaimmahat, 2026c). Sin gaskkas guđet leat dieđihan iežaset jienastuslohkui lea goitge hui earálágan ahkejuohkáseapmi: dušše 29 proseantta sis guđet leat dieđihan iežaset mielde leat vuollel 40 jagi (Statistihkalaš guovddášdoaimmahat, 2026b). Dat speadjalastá jáhkkimis oppalaččat unnit oassálastima válggaide nuoraid gaskkas (Kleven, 2021). Sii guđet leat registreren iežaset sámegielgelbbolašvuođain Álbmotregistarii leat eará sániiguin unnit ja nuorat joavku ja eambbo nissonolbmot go sii guđet leat dieđihan iežaset sámediggeválgga jienastuslohkui.

6.5 Boazodoallu

Dán oassekapihttalis ovdanbuktojuvvojit muhtun váldologut boazodoalloealáhusa birra. Boazodoallu lea dehálaš vuođđu sámi kultuvrii, ja das leat ruohttasat gitta ovdahistorjjálaš áiggis (Hansen & Olsen, 2004). Gávdnojit maiddái eará árbevirolaš ealáhusat, nu go mearrasámi guolásteapmi ja meahcásteapmi, muhto daid logut eai ovdanbuktojuvvo dán jagi artihkkalis.

Logut mat ovdanbuktojuvvojit tabeallas 6.14 leat vižžojuvvon Eanandoallodirektoráhta jahkásaš raporttas *Totalregnskap for reindriftsnæringen* (Boazodoalloealáhusa oppalaš rehketdoallu) ja čájeha giđđaealuid boazologu njukčamánu 31. beaivvi dan guoskevaš boazodoallojagi. Nu go oaidnit de lassánii boazolohku boazodoallojagi 2024/2025 dan ovddit jagi ektui. Oppalaččat ledje 217 152 bohcco giđđaealuin dan jagi njukčamánu 31. beaivvi, 2 133 eambbo go seamma áiggi dan jagi ovdal.

Bohccuid lohku rievddada jagis jahkái, muhto lea leamašan oalle muddui stabiila 2010-logu gaskkamutto rájes, go boazolohku unniduvvui birrasiid 15 proseanttain daid ovddit jagiid ektui. Stuorimus unnideamit ledje boazodoalloguovlluin Oarje-Finnmárkkus[10] ja Nuorta-Finnmárkkus, muhto maid eará guovlluin. Diet namuhuvvon boazodoalloguovllut leat oktiibuot stuorimusat areála dáfus. Dain leat mai eanemus bohccot giđđaealuin: čieža bohcco juohke logi bohccos riikka boazodoalloguovlluin leat dain guovlluin. Boazodoallu lea muđui oalle dássedit juhkkojuvvon daid eará boazodoalloguovlluide.

[10] Fátmmasta maiddái Davvi-Romssa.

Referánssat:

Aarsæther, N. (2019). Kyst-paradokset: Sterk økonomi, svak tiltrekking. *Plan*, *51*(3), 6–11.

Andresen, A., Evjen, B. & Ryymin, T. (2021). *Samenes historie fra 1751 til 2010*. Cappelen Damm Akademisk.

Berg-Nordlie, M. (2023). «Bysamiske kjerneområder» - hva kan vi si om samisk urbanisering og hvor bor bysamene? I *Samiske tall forteller15. Kommentert samisk statistikk 2023/Sámi logut muitalit 15. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2023* (s. 32–48). Sámi allaskuvla.

Berg-Nordlie, M. (2026). *Sápmi*. snl.no. Vižžon 24.8.26 dás: https://snl.no/S%C3%A1pmi

Hansen, L. I. & Olsen, B. (2004). *Samenes historie fram til 1750*. Cappelen Akademisk Forlag.

Josefsen, E. & Saglie, J. (2024). The Sámi Parliament in Norway: a “breaking in” perspective. *The Polar Journal*, *14*(1), 109–128.

Kleven, Ø. (2021). *Valgdeltakelse og alder – mulige effekter av endrede aldersgrenser* (2021/22). Statistihkalaš guovddášdoaimmahat. https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/valgdeltakelse-og-alder-mulige-effekter-av-endrede-aldersgrenser

Molstad, C. S. (2025). Samiske tall - bakgrunn for samisk statistikk og kommentarer til faste tabeller fra SSB. I *Samiske tall forteller 17. Kommentert samisk statistikk 2025/Sámi logut muitalit 17. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2025* (s. 167–195). Sámi allaskuvla. https://samilogutmuitalit.no/sites/default/files/publications/slm25_-_kapittel_6_ssb_fast_artikkel_no_rr_0.pdf

Molstad, C. S. & Sønstebø, A. (2024). Samiske tall - bakgrunn for samisk statistikk og kommentarer til faste tabeller fra SSB. I *Samiske tall forteller 16. Kommentert samisk statistikk 2024/Sámi logut muitalit 16. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2024* (s. 112–139). Sámi allaskuvla. https://samilogutmuitalit.no/nb/node/4154

Nygaard, V. & Kårtveit, B. (2019). *Fra STN til kulturbasert næringsutvikling? Innspill til arbeidet med Sametingets næringsmelding.* (Rapport 7 - 2019). NORCE samfunnsforskning. https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/handle/11250/2640338

Risberg, T. & Kleven, Ø. (2025). Høyere utdanningsnivå blant dem som kan stemme ved sametingsvalget. *Statistihkalaš guovddášdoaimmahat*. https://www.ssb.no/valg/sametingsvalg/statistikk/sametingsvalet/artikler/hoyere-utdanningsniva-blant-dem-som-kan-stemme-ved-sametingsvalget

Severeide, P. I. (2008). Datagrunnlaget – begrensninger og muligheter. I *Samiske tall forteller 1. Kommentert samisk statistikk 2008/Sámi logut muitalit 1. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2008* (s. 15–27). Sámi allaskuvla.

Statistihkalaš guovddášdoaimmahat. (2025). *Standard for bostedsstrøk*. Hentet 1.9.2025 fra https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/567

Statistihkalaš guovddášdoaimmahat. (2026a). *09280: Areal (km²), etter region, år og arealtype*. https://www.ssb.no/statbank/table/09280

Statistihkalaš guovddášdoaimmahat. (2026b). *14474: Sametingsvalget. Stemmeberettigede, etter alder, fireårlig og kjønn*. https://www.ssb.no/statbank/table/14474

Statistihkalaš guovddášdoaimmahat. (2026c). *14494: Sametingsvalget. Stemmeberettigede, etter kommune og kjønn (K) 2009 - 2025*. https://www.ssb.no/statbank/table/14494/

Statistihkalaš guovddášdoaimmahat. (2026d). *14867: Gjennomføring i videregående opplæring, etter todelt utdanningsprogram, kjønn, intervall (år) og fullføringsgrad*. https://www.ssb.no/statbank/table/14867

Øzerk, K. & Somby, H. M. (2025). De som berøres må høres - hvem er samisklærerne i grunnskolen? I *Samiske tall forteller 17. Kommentert samisk statistikk 2025/Sámi logut muitalit 17. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2025* (s. 138–150). Sámi allaskuvla.